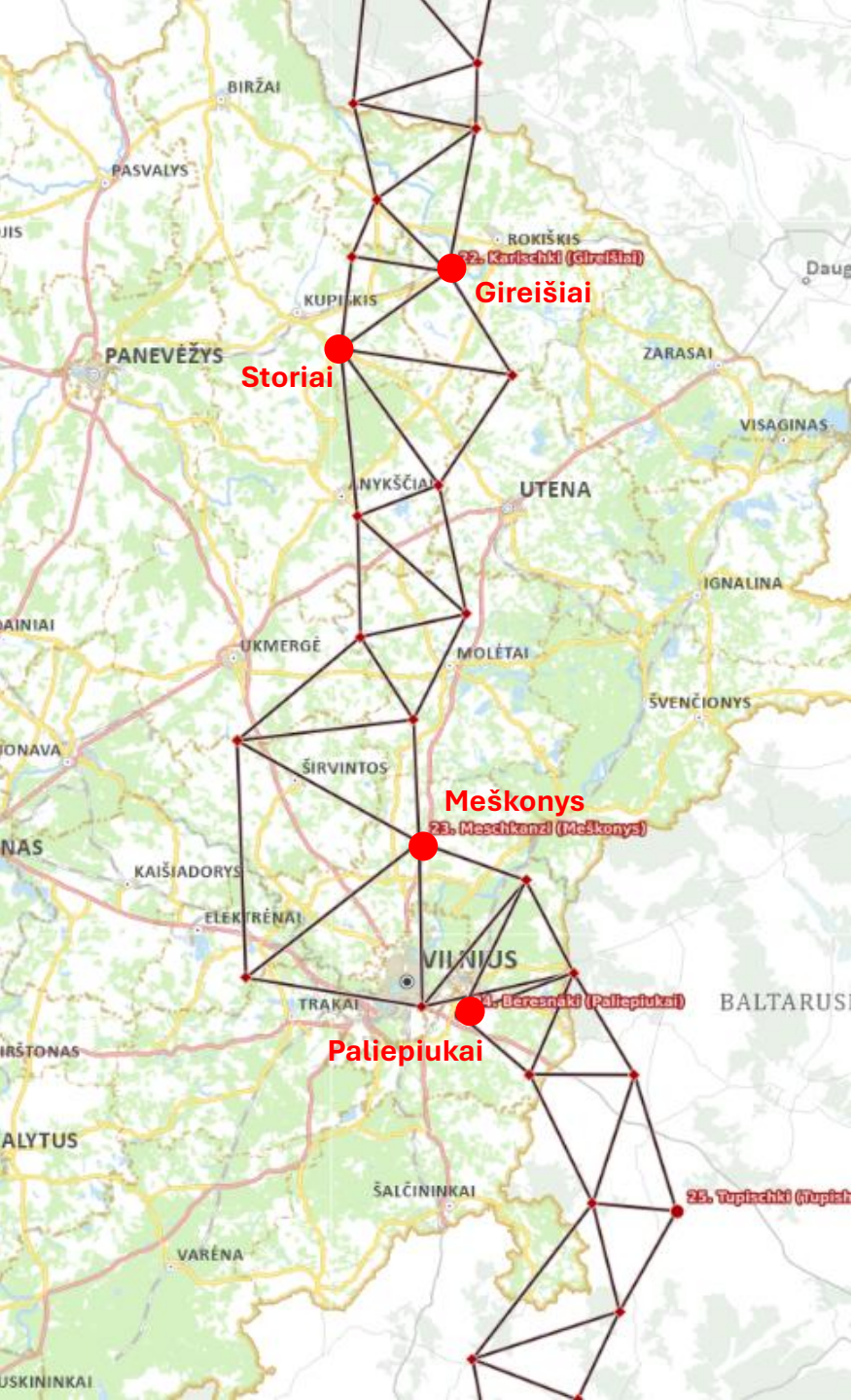

STRUVĖS GEODEZINIO LANKO, KAIP KULTŪROS PAVELDO OBJEKTO, APSAUGA

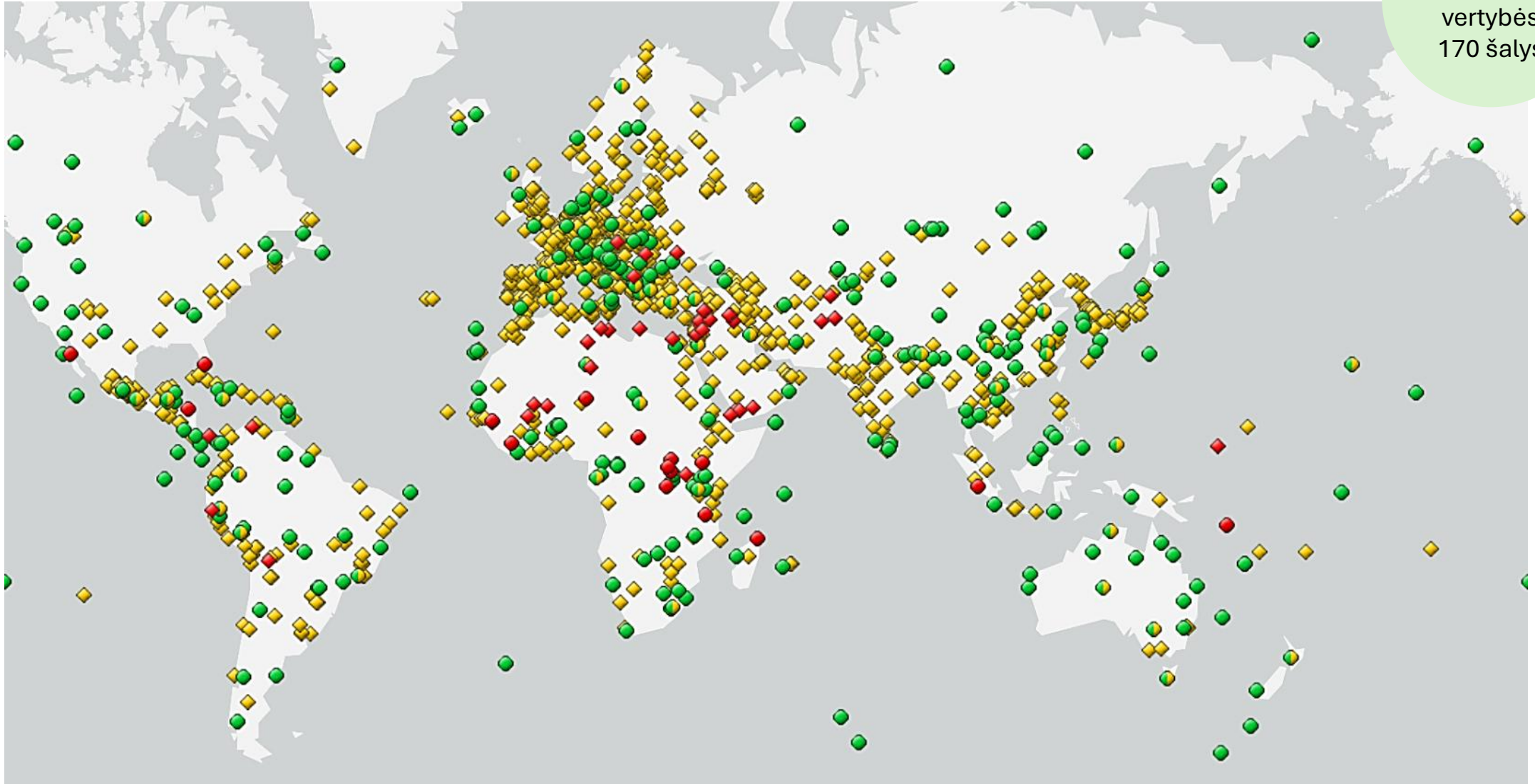
Sigita Bugenienė

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

TARPTAUTINIS LYGMUO. PASAULIO PAVELDO SĄRAŠAS

2025
1248
vertybės
170 šalys

STRUVĖS GEODEZINIO LANKO PUNKTAI

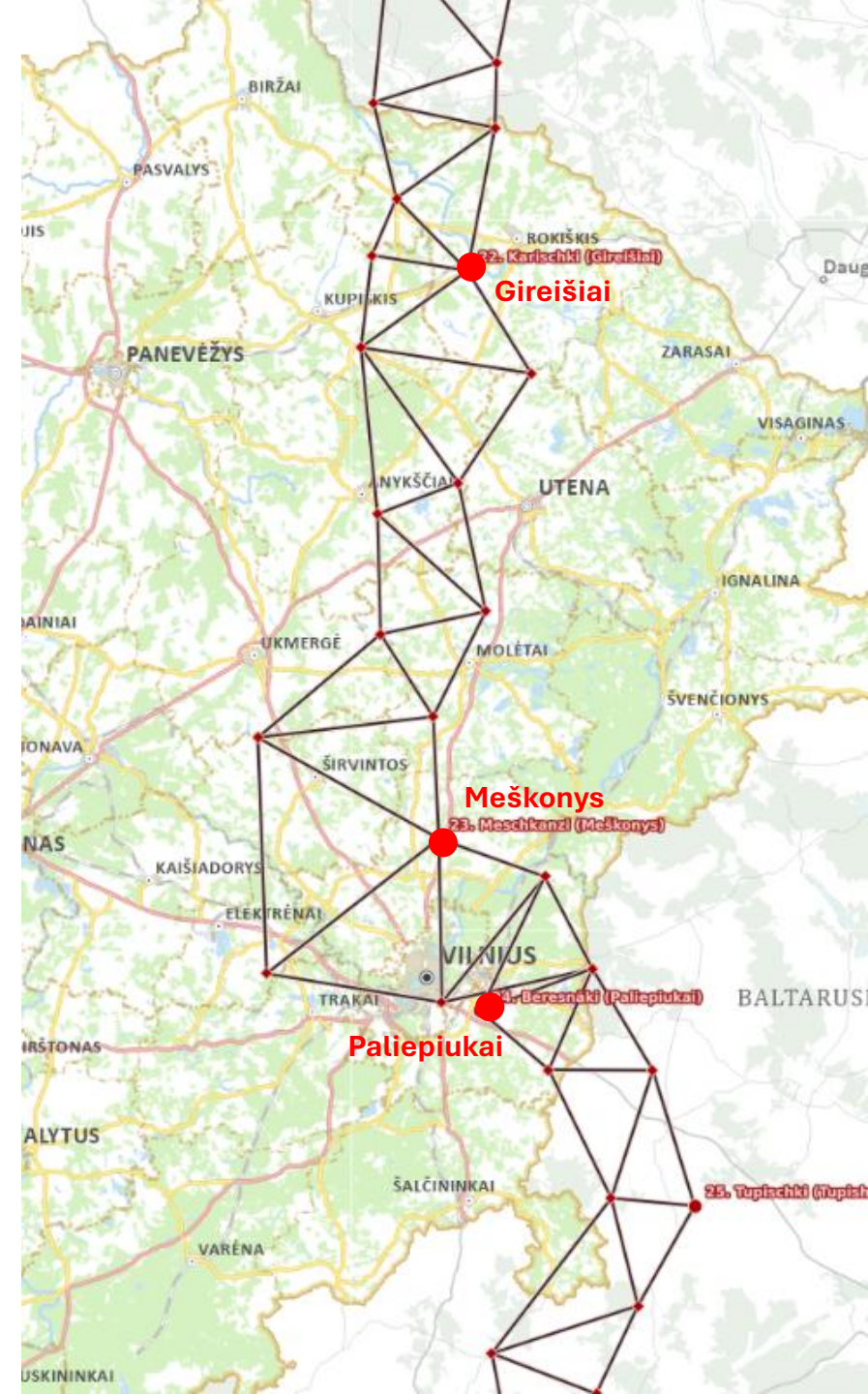
2005 m. (ii), (iv) ir (vi) kriterijai

(bendra 10-ties valstybių paraiška: Baltarusija, Estija, Latvija, Lietuva, Norvegija, Moldovos Respublika, Rusijos Federacija, Ukraina, Suomija, Švedija)

(ii) kriterijus: „Šis pirmasis tikslus ilgo dienovidinio segmento matavimas, padėjęs nustatyti tikslų pasaulio dydį ir formą, atskleidžia svarbų Žemės mokslų raidos etapą. Jis taip pat yra išskirtinis žmogiškųjų vertybių mainų, vykusių bendradarbiaujant įvairių šalių mokslininkams, pavyzdys. Be to, jis atspindi nevienodą galią turėjusių valdovų bendradarbiavimą mokslo labui“.

(iv) kriterijus: „Struvės geodezinis lankas, be abejo, yra išskirtinis technologinio ansamblio pavyzdys: jį sudarantys dienovidinio matavimo trianguliacijų punktai yra nekilnojamoji ir nematerialioji matavimo technologijos dalis“.

(vi) kriterijus: „Lanko matavimas ir jo rezultatai yra tiesiogiai susiję su žmonijos domėjimusi pasauliu, jo forma ir dydžiu. Lankas siejamas su sero Izaoko Niutono teorija, kad Žemė nėra taisyklingo rutulio formos“.

PASAULIO PAVELDAS

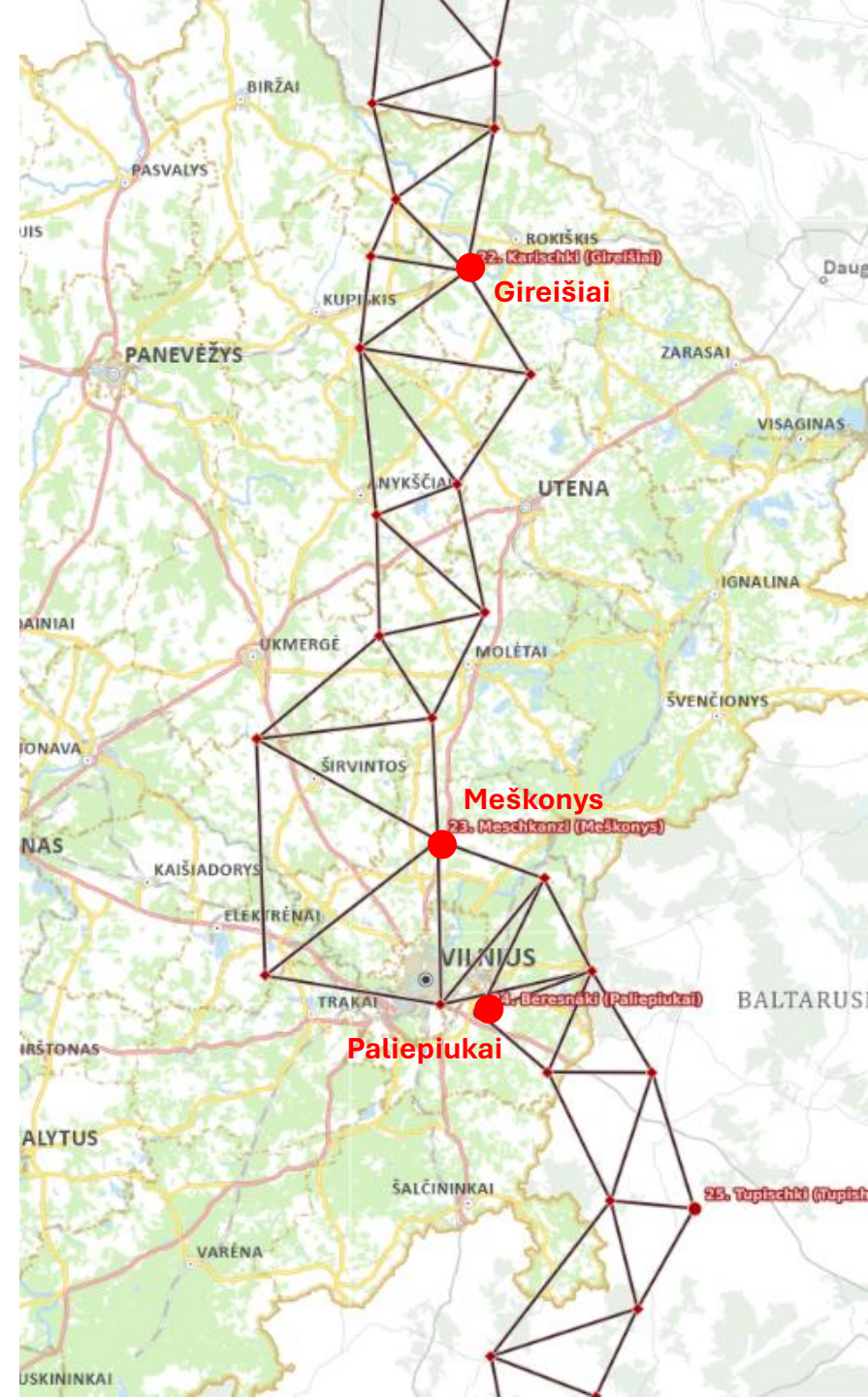

UNESCO

(The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija **siekia visame pasaulyje identifikuoti ir išsaugoti kultūros ir gamtos paveldą, turintį išskirtinę vertę žmonijai.**

Šis siekis įkūnytas tarptautiame susitarime - **Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijoje.**

PASAULIO PAVELDAS. MISIJA

Užtikrinti žmonijai reikšmingo gamtos ir kultūros paveldo išsaugojimą ateities kartoms, **skatinant šalis pasirašyti Pasaulio paveldo konvenciją**

Skatinti valstybes, Konvencijos šalis nares, **nominuoti savo teritorijoje esančias vertybes įrašymui į Pasaulio paveldo sąrašą**

Skatinti valstybes, Konvencijos šalis nares, **sudaryti vertybių valdymo planus** ir teikti ataskaitas apie šalies Pasaulio paveldo objektų **išsaugojimo būklę**

Padėti valstybėms, Konvencijos šalims narėms, apsaugoti Pasaulio paveldo vertybes, teikiant **techninę ir profesinę pagalbą**

Teikti **neatidėliotiną pagalbą** Pasaulio paveldo vertybėms, kurioms gresia **akivaizdus pavojus**

Remti valstybių, Konvencijos šalių narių, **visuomenės informavimo** apie Pasaulio paveldo išsaugojimą ir susijusias veiklas

Skatinti vietos **gyventojus dalyvauti saugant** savo kultūros ir gamtos **paveldą**

Skatinti **tarptautinį bendradarbiavimą** saugant Pasaulio kultūros ir gamtos paveldą

PASAULIO PAVELDO KONVENCIJA

Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija priimta 1972 m. lapkričio 16 d. UNESCO Generalinės konferencijos metu.

- Konvencija apibrėžia visuotinės reikšmės kultūros ir gamtos paveldą ir tai, kaip ir kodėl jį reikia saugoti.
- Konvencijoje apibūdinama struktūrinė ir administracinė nuostatų įgyvendinimo organizacija. Vadovaujantis Konvencija įkurtas **Pasaulio paveldo komitetas** ir Pasaulio paveldo fondas. Strateginius Pasaulio paveldo komiteto sprendimus įgyvendina **Pasaulio paveldo centras**.
- Svarbiausias Konvencijos ypatumas yra tai, jog ji viename dokumente susieja gamtos apsaugos ir kultūros vertybių išsaugojimo koncepciją. Konvencija pripažįsta tvarią žmonių veiklos ir gamtos sąveiką ir esminį poreikį išsaugoti pusiausvyrą tarp šių dviejų sričių.

Lietuva prisijungė prie Pasaulio paveldo konvencijos 1992 m. kovo 31 d.

Tai strategiškai svarbus žingsnis, siekiant įsitraukti į tarptautinio bendradarbiavimo kultūros srityje procesus, užmegzti valstybės diplomatinius ryšius bei įtvirtinti tarptautinės kultūros ir gamtos paveldo apsaugos, išsaugojimo ir sklaidos teises ir vertybines normas.

Šaltiniai: <https://whc.unesco.org/en/convention>, <https://unesco.lt/kultura/pasaulio-paveldas/pasaulio-paveldo-konvencija>,
<https://whc.unesco.org/en/news/2056>
<https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=TAR.5CFEB0748E33>

UNITED NATIONS EDUCATIONAL, SCIENTIFIC
AND CULTURAL ORGANISATION

CONVENTION CONCERNING THE
PROTECTION OF THE WORLD CULTURAL
AND NATURAL HERITAGE

Adopted by the General Conference at its seventeenth session
Paris, 16 november 1972

English Text

POLICY DOCUMENT
ON CLIMATE ACTION
FOR WORLD HERITAGE
(2023)

Policy Document
for the Integration of a Sustainable Development Perspective
into the Processes of the *World Heritage Convention*

as adopted by the General Assembly of States Parties
to the *World Heritage Convention*
at its 20th session (UNESCO, 2015)

Adopted by the General Assembly of States Parties
at its 24th session (UNESCO, 2023)
(Resolution 24 GA 8)

KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMO GAIRĖS

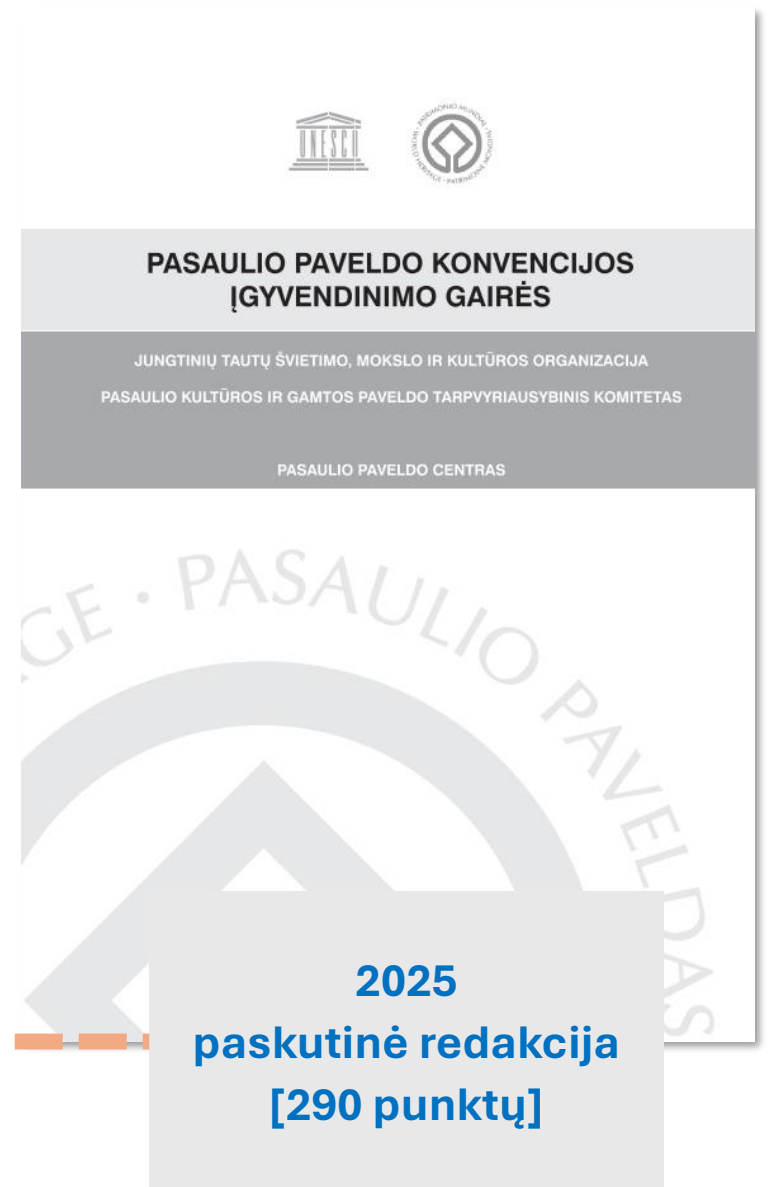
1977 m. pirmojoje Pasaulio paveldo komiteto sesijoje buvo patvirtintos **Pasaulio paveldo konvencijos įgyvendinimo gairės** (angl. Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention).

Tikslas – sudaryti sąlygas įgyvendinti Pasaulio paveldo konvenciją.

Nustato procedūras: vertybių įrašymo į Pasaulio paveldo sąrašą ir Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą; pasaulio paveldo vertybių apsaugos ir išsaugojimo; tarptautinės paramos Pasaulio paveldo fondo lėšomis teikimo; paramos Konvencijai nacionaliniu ir tarptautiniu mastu telkimo.

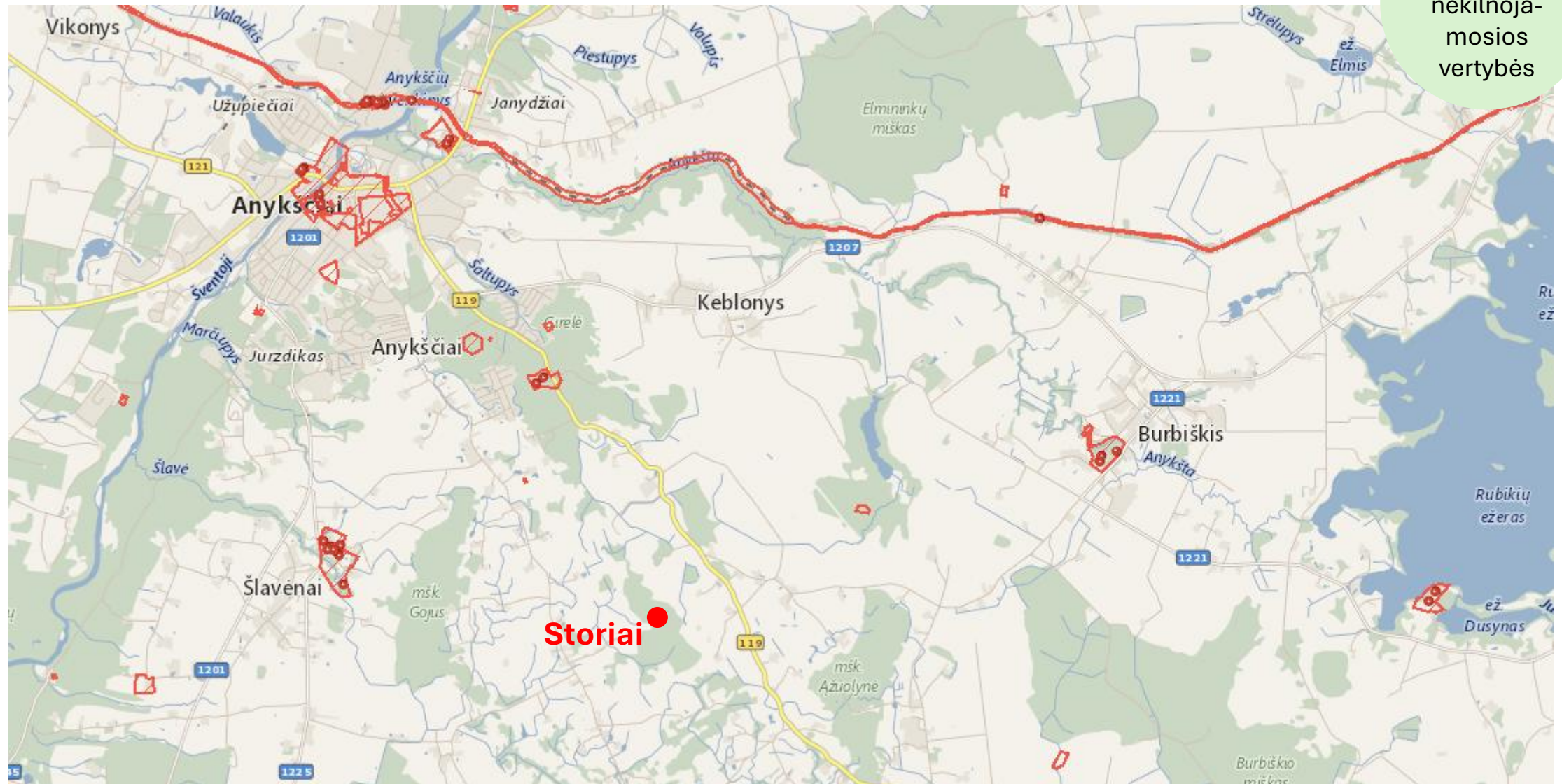
1977
sudaryta
[28 punktai]

2025
paskutinė redakcija
[290 punktų]

NACIONALINIS LYGMUO. KULTŪROS VERTYBIŲ REGISTRAS

2025
26133
nekilnojamosios
vertybės

KULTŪROS VERTYBIŲ REGISTRAS

2005

(30653) Frydricho Georgo Vilhelmo Struvės dienovidinio lanko **Meškonių geodezinis punktas (nacionalinio lygmens/ valstybės saugomas*/ paminklas)**

Vilniaus rajono sav., Nemenčinės sen., Meškonių k.

(30654) Frydricho Georgo Vilhelmo Struvės dienovidinio lanko **Paliepiukų geodezinis punktas (nacionalinio lygmens/ valstybės saugomas*/ paminklas)**

Vilniaus rajono sav., Nemėžio sen., Paliepiukų k.

(30655) Frydricho Georgo Vilhelmo Struvės dienovidinio lanko **Gireišių geodezinis punktas (nacionalinio lygmens/ valstybės saugomas*/ paminklas)**

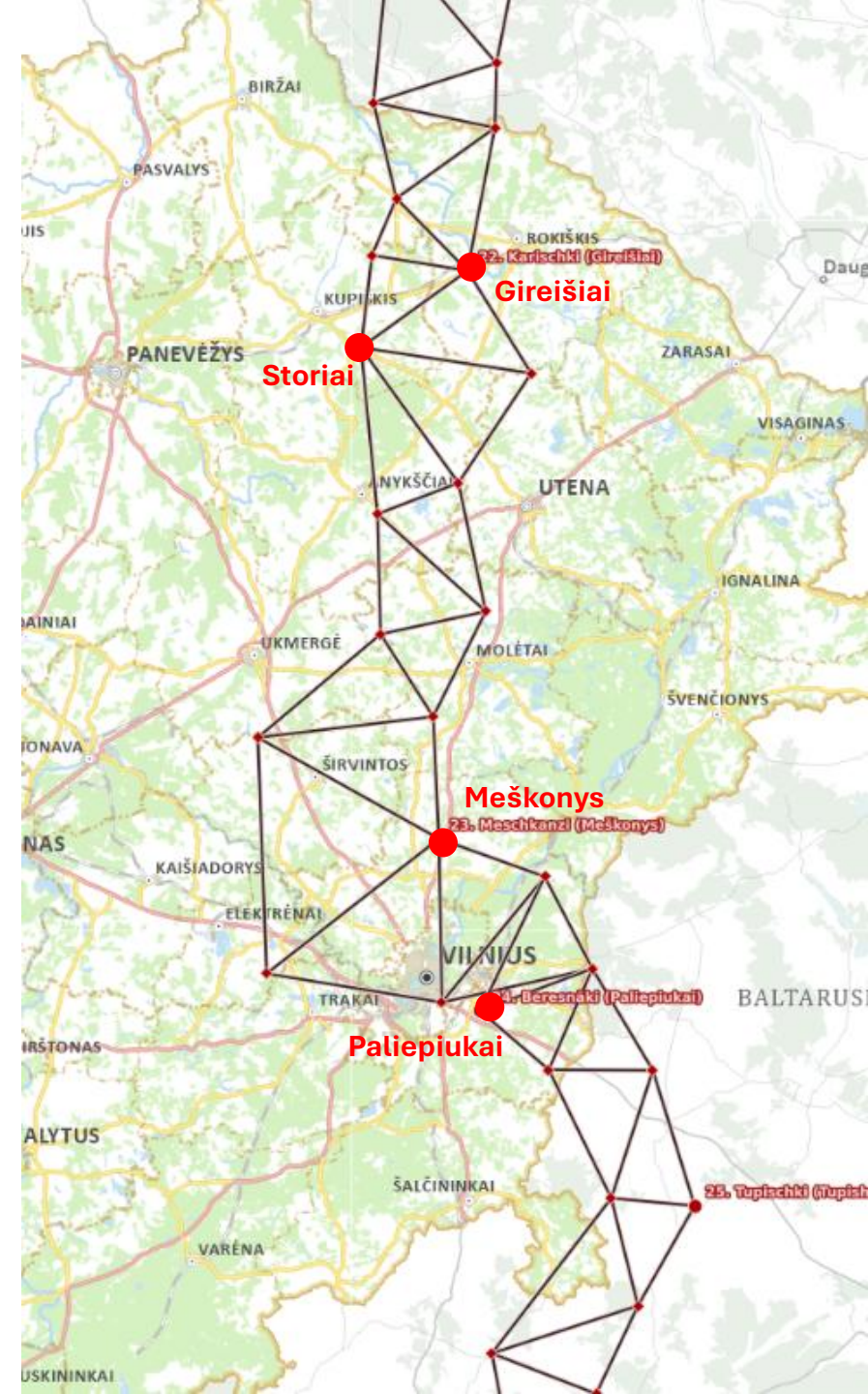
Rokiškio rajono sav., Panemunėlio sen., Gireišių k.

2022

(46484) Frydricho Georgo Vilhelmo Struvės dienovidinio lanko **Storių geodezinis punktas (nacionalinio lygmens/ registrinis)**

Anykščių rajono sav., Anykščių sen., Storių k.

***saugoti viešajam pažinimui ir naudojimui/ Kultūros ministro įsakymas Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių pripažinimo saugomomis, 2005 m. balandžio 29 d. Nr. JV-190**

KULTŪROS VERTYBIŲ REGISTRAS

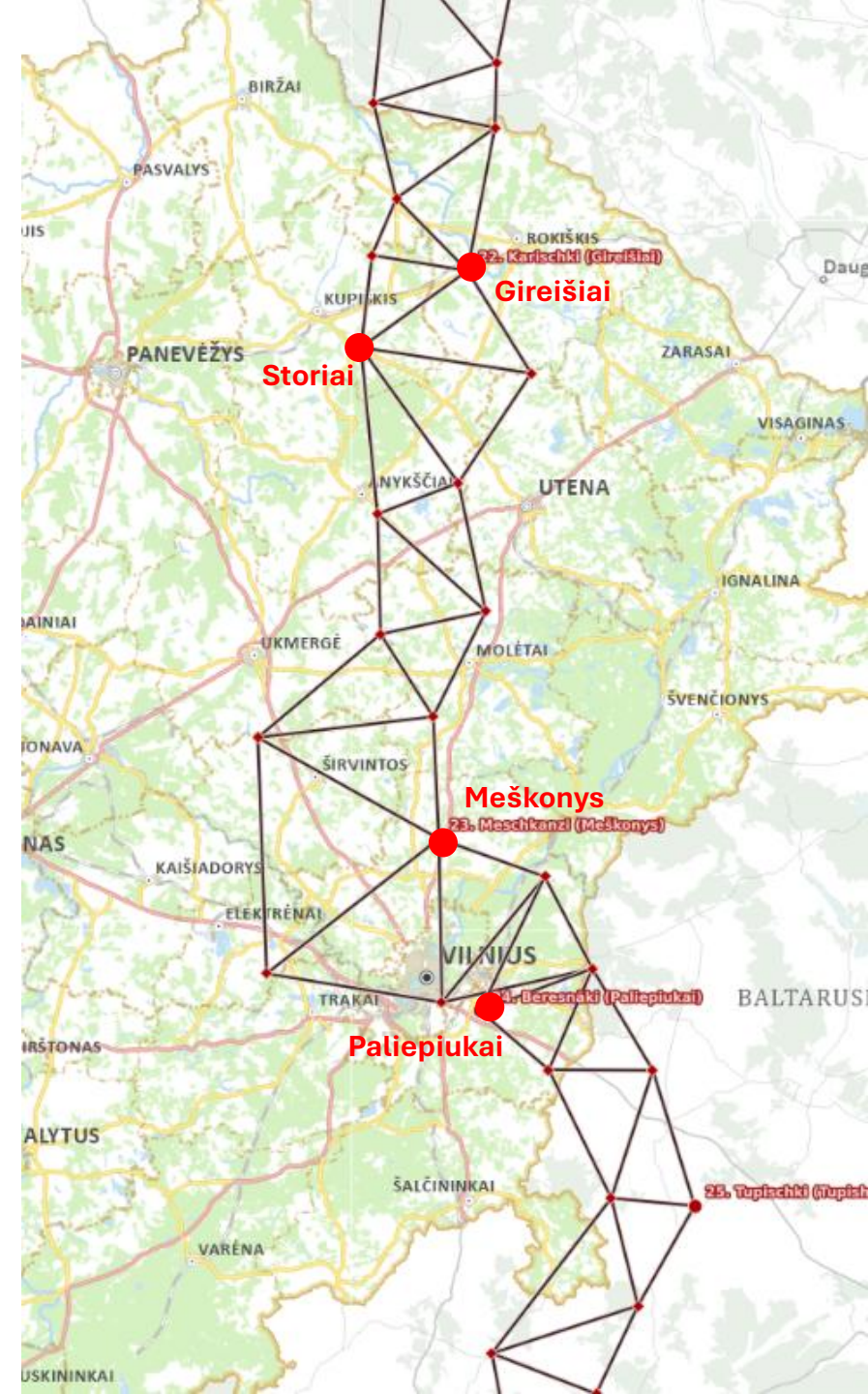
Vertybė pagal sandarą - **Pavienis objektas**

Vertingųjų savybių pobūdis:

- **Inžinerinis** (lemiantis reikšmingumą unikalus);
- **Istorinis** (lemiantis reikšmingumą unikalus);
- **Memorialinis** (lemiantis reikšmingumą svarbus).

Vertingosios savybės:

- **nekilnojamojo daikto tūris, forma** - žemėje iškastoje duobėje ant akmenų mūro, sujungto kalkių skiediniu, pagrindo įtvirtintas trianguliacijos punkto betoninis ženklas, susidedantis iš horizontalios stačiakampės plokštės ir stačiakampio plano, vertikalios, dviejų tarpsnių, į viršų siaurėjančios dalies, kurių viršuje, įgilinimuose įpilto ištirpinto švino paviršiuje įkirstos 2 kryžiaus formos žymės, žyminčios geodezinio punkto centrą;
- **žemės ir jos paviršiaus elementai** – reljefas;
- **Faktai apie svarbias visuomenės, kultūros ir valstybės istorijos asmenybes, įvykius**
- **Artimiausios kultūros paveldo objekto teritoriją ar vietovę supančios aplinkos kultūrinio kraštovaizdžio vertingosios savybės** - nekilnojamoji kultūros vertybė patenka į Anykščių regioninio parko Storių kraštovaizdžio draustinio teritoriją **(tik Storių)**

KULTŪROS VERTYBIŲ REGISTRAS

Gireišių (30655)

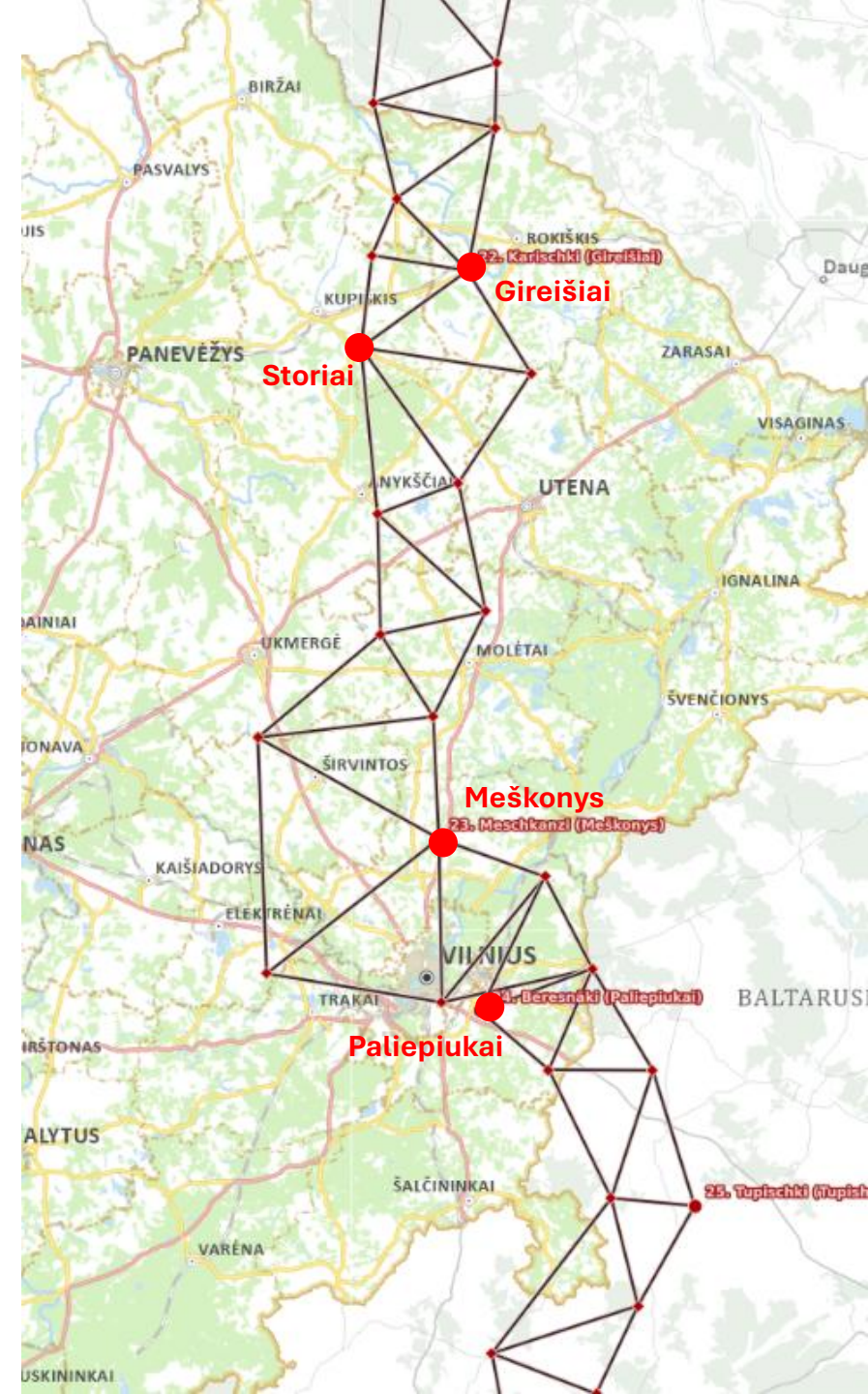
Meškonių (30653)

Paliepiukų (30654)

Storių (46484)

KULTŪROS PAVELDO APSAUGA LIETUVOJE

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas*, 1994 m. gruodžio 22 d. Nr. I-733

Įstatymo paskirtis – išsaugoti Lietuvos nekilnojamąjį kultūros paveldą ir perduoti ateities kartoms, sudaryti sąlygas visuomenei jį pažinti ir juo naudotis.

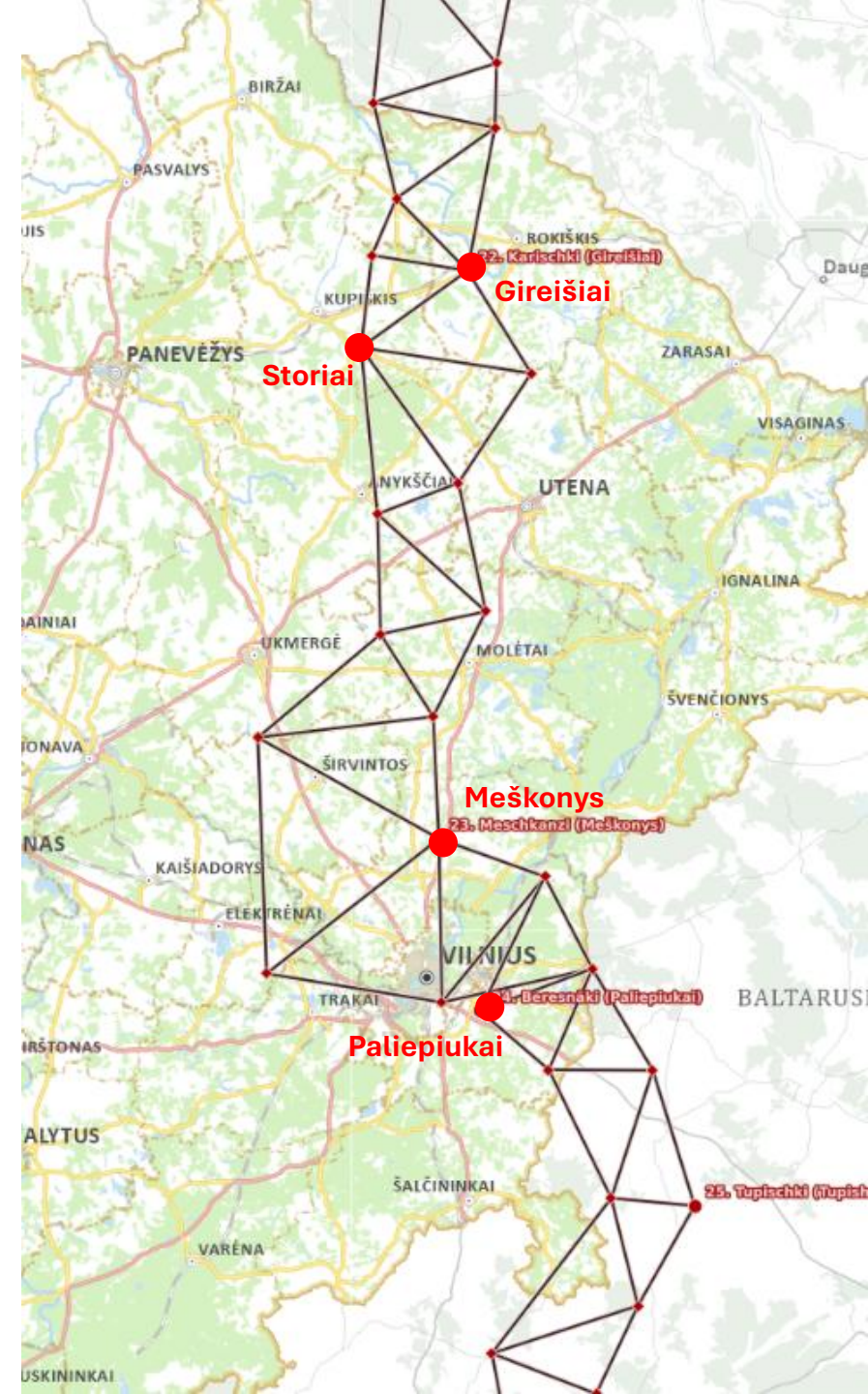
Įstatymas:

- įgyvendina Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Tarptautinių sutarčių ir Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymų nuostatas nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos srityje;
- nustato nekilnojamojo kultūros paveldo, esančio Lietuvos Respublikos teritorijoje, **apskaitos, saugojimo ir tvarkybos**, šio ir kitų teisės aktų nustatytą paveldosaugos reikalavimų laikymosi priežiūros, kultūros paveldo objektų būklės stebėjimo teisinius pagrindus; o taip pat valdytojų teises ir pareigas.
- saugo nematerialųjį kultūros paveldą, nustatydamas su juo susijusių vietų ir kitokių nekilnojamųjų daiktų apsaugą.

Šaltiniai: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.15165/asr>

*Galiojanti suvestinė redakcija (nuo 2025-01-01)

<https://www.geoportal.lt/map/#>

KULTŪROS PAVELDO APSAUGA LIETUVOJE

Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas*,
1994 m. gruodžio 22 d. Nr. I-733

Įstatymo paskirtis – įstatymas nustato specialiąsias žemės naudojimo sąlygas, nurodo teritorijas, kuriose šios sąlygos turi būti taikomos, reglamentuoja šių teritorijų nustatymą ir nustato šiame procese dalyvaujančių asmenų teises ir pareigas.

V SKYRIUS. SAUGOMOS TERITORIJOS

PIRMASIS SKIRSNIS. KULTŪROS PAVELDO OBJEKTŲ IR VIETОВIŲ TERITORIJOS, JŲ APSAUGOS ZONOS IR JOSE TAIKOMOS SPECIALIOSIOS ŽEMĖS NAUDOJIMO SĄLYGOS

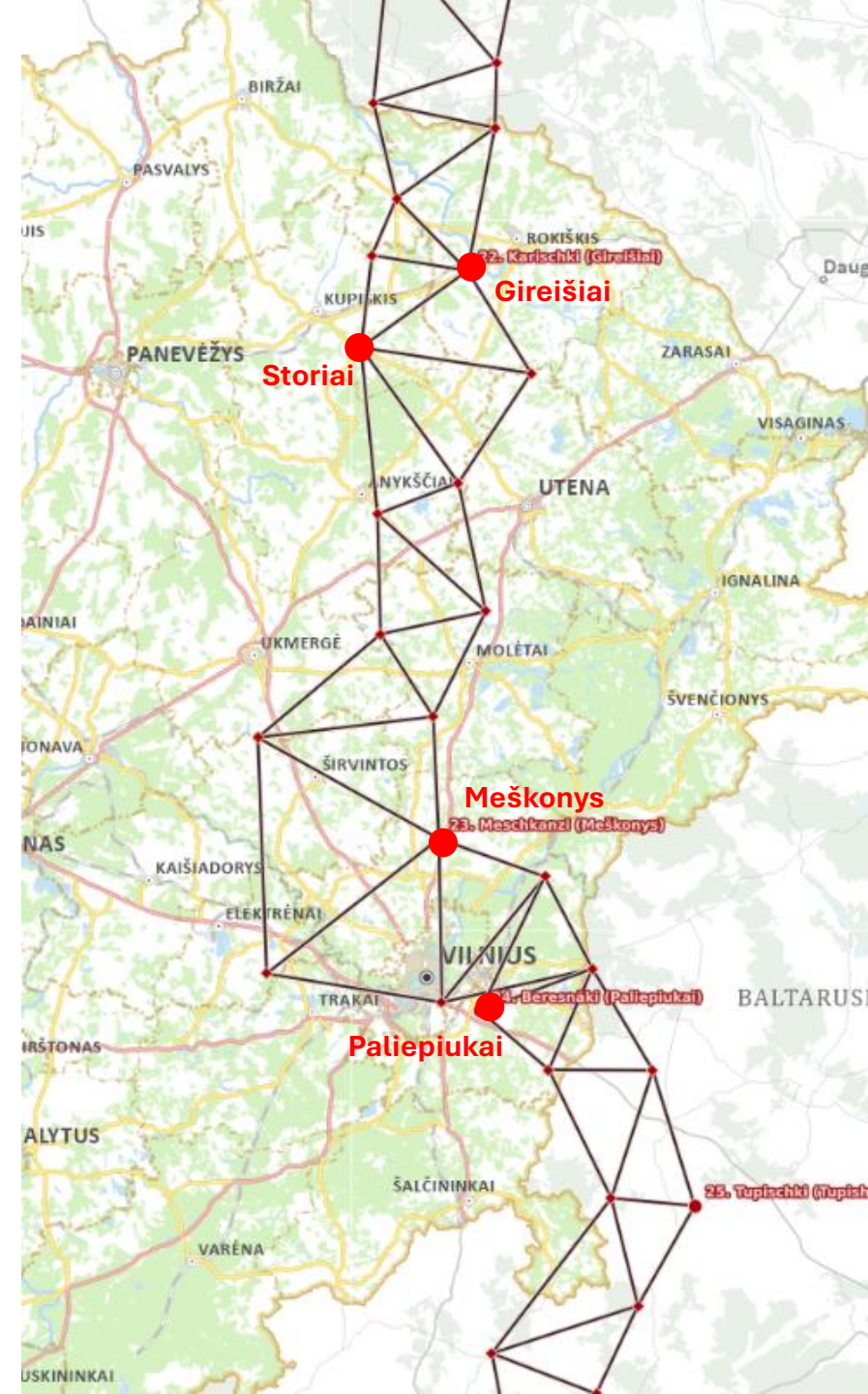
59 straipsnis. Kultūros paveldo objektų ir vietovių teritorijos, jų apsaugos zonos

60 straipsnis. Specialiosios žemės naudojimo sąlygos kultūros paveldo objektų teritorijose, kultūros paveldo vietovėse ir (ar) jų apsaugos zonose

Šaltiniai: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.15165/asr>

*Galiojanti suvestinė redakcija (2025-07-03 - 2025-12-31)

<https://www.geoportal.lt/map/#>

KULTŪROS PAVELDO APSAUGA LIETUVOJE

Kultūros paveldo objekto teritorijoje draudžiama naikinti ar kitaip žaloti kultūros paveldo objekto ir jo aplinkos autentiškumą bei vertingąsias savybes, registruotas Kultūros vertybių registre.

- **Viešajam pažinimui ir naudojimui saugomo kultūros paveldo objekto teritorijoje, vietovėje ir (ar) jų apsaugos zonose draudžiama:**

- 1) saugomo objekto teritorijoje, vietovėje – naikinti ar kitaip žaloti nekilnojamųjų kultūros vertybių ir jų aplinkos autentiškumą bei jų vertingąsias savybes, registruotas Kultūros vertybių registre;

- 2) saugomo objekto teritorijoje, vietovėje ir jų apsaugos zonose:

- a) statyti statinius, kurie dėl savo aukščio, apimties ar išraiškos būdo arba formos nustelbtų nekilnojamąsias kultūros vertybes arba trukdytų jas apžvelgti;

- b) naikinti ar kitaip žaloti paminklines lentas, nekilnojamosios kultūros vertybės informacinius standus arba kultūros paveldo objektų ar vietovių teritorijos ir jų apsaugos zonos ribženklis ir kitus statinius ir (ar) daiktus (...);

- 3) neištirtose saugomo objekto teritorijos, vietovės dalyse – vykdyti darbus, nesusijusius su jų priežiūra ir konservavimu;

- 4) neištirtose saugomo objekto teritorijos, vietovės dalyse – atidengti autentiškas netirtas saugomas dalis ar elementus, atkasti netirtus pastatų rūsius, atidaryti laidojimo kriptas ar rūsius, atidengti ir judinti archeologinius sluoksnius, judinti, tirti, iškelti povandeninius objektus, atskiras jų dalis ar archeologinius radinius. Šiems darbams vykdyti turi būti gautas institucijos, atsakingos už kultūros paveldo apsaugą, leidimas, išduotas Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme nustatyta tvarka;

- **Viešajam pažinimui ir naudojimui saugomo objekto teritorijoje, vietovėje ir (ar) jų apsaugos zonose, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme, Statybos įstatyme, Teritorijų planavimo įstatyme, Žemės įstatyme ar kultūros ministro nustatyta tvarka **negavus už kultūros paveldo apsaugą atsakingos institucijos pritarimo (derinimo) projektui ar numatomai veiklai, draudžiama:****

- 1) saugomo objekto teritorijoje ir vietovėje – formuoti ir pertvarkyti žemės sklypus, keisti žemės sklypų naudojimo būdą (būdus), užstatymo tankį, intensyvumą, užstatymo tipą;

- 2) saugomo objekto teritorijoje, vietovėje ir jų apsaugos zonose:

- a) statyti statinius ir įrenginius, keisti jų aukštį, keisti esamus ir įrengti naujus vandens telkinius, keisti reljefą, įrengti naujus ar plėsti esamus karjerus, sodinti vertingąsias savybes užstosiančius želdinius;

- b) įrengti komercines reklamas, lauko antenas ir kitus techninius įrenginius kultūros paveldo statinių išorėje.

AČIŪ!